

PRESEK

List za mlade matematike, fizike, astronome in računalnikarje

ISSN 0351-6652

Letnik 9 (1981/1982)

Številka 4

Strani 193-196

Peter Petek:

PROFESOR IVAN VIDAV JE DOBIL NAGRADO AVNOJ ZA MATEMATIKO

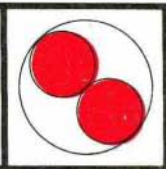
Ključne besede: matematika, biografija, Ivan Vidav, nagrada AVNOJ, pogovori, tematika.

Elektronska verzija: <http://www.presek.si/9/559-Petek-Vidav.pdf>

© 1982 Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije

© 2010 DMFA - založništvo

Vse pravice pridržane. Razmnoževanje ali reproduciranje celote ali posameznih delov brez poprejšnjega dovoljenja založnika ni dovoljeno.

PROFESOR IVAN VIDAV JE DOBIL NAGRADO AVNOJ ZA MATEMATIKO

Kakšni so Vaši spomini na otroška leta, na osnovno šolo?

V osnovno šolo sem hodil pet let. Pač pa je imela takrat gimnazija osem razredov. V gimnaziji sem bil bolj povprečen učenec, tako da bi me le težko vzeli za vzgled, prej v svarilo. Res sem imel matematiko, fiziko in kemijo vedno odlično, pri latinščini in grščini pa sem imel po navadi dobro, kar je bila tedaj najnižja pozitivna ocena.

Osnovno šolo ste obiskovali še na Opčinah, kjer ste rojeni?

Ne, že ko sem bil star dve leti, se je naša družina preselila v okolico Maribora. Osnovno šolo sem tako obiskoval v Krčevini pri Mariboru. In pomislite, v prvem razredu sem imel samo enke.

Pa menda ja niste padli?

Ne, le ocene so imele drug pomen kakor danes. Enka je bila najboljša in petica najslabša. Zdi se mi pa, da smo že v drugem razredu doživeli reformo ocen in te so dobile svoj današnji pomen. Pač pa se še zdaj spominjam, da sem dobil pravo enko prav pri matematiki. V drugem razredu gimnazije mi je dal profesor debel cvek, ker nisem znal pravilno zaznamovati trikotnika.

Kdaj ste se odločili za matematiko?

Nekako v tretji gimnaziji (t.j. sedanji sedmi razred) sem se začel resneje zanimati za matematiko in v četrti mi je bilo že jasno, da bom študiral matematiko. Tiste čase so me zanimala razne uganke, ki so jih objavljali časopisi, in marsikatera je imela matematično jedro. Zanimala me je tudi astronomija.

Ko sem skušal razumeti, kako so izračunali razdaljo od Zemlje do Lune, sem se moral naučiti trigonometrije.

Katere knjige ste zato vzeli v roke?

Najprej sem študiral učbenike matematike za višje razrede. V slovenščini takrat razen šolskih knjig ni bilo matematične literature. V študijski knjižnici v Mariboru sem dobil nekaj knjig iz višje matematike, ki pa sem jih sprva bral z veliko težavo, ker nisem znal nemško; nemščino kot tuj jezik so nam namreč v gimnaziji po dveh letih zamenjali s francoščino.

Danes je le precej boljše. Omenimo le Sigmo, katero ste Vi odprli z Rešenimi in nerešenimi problemi matematike, pozneje ste dodali še knjižici Algebra in števila in matematične teorije.

Bral sem tudi poljudnoznanstvene knjige iz naravoslovja, med njimi Vidmarjevi Moj pogled na svet in Oslovski most, ki sta tedaj izšli. Velik vtis pa sta napravili name Čermeljevi knjigi o astronomiji in o R.Boškoviču. Posebno me je pretresla zadnja knjiga, iz katere sem prvič zvedel za relativnostno teorijo in za neevklidsko geometrijo. Prej sem bil trdno prepričan, da je edina možna geometrija evklidska geometrija, ki smo se je učili v šoli. Tedaj je bila relativnostna teorija razmeroma nova, prav tako kvantna mehanika s principom nedoločenosti. Obe sta imeli velik vpliv tudi na filozofijo. Posebno kvantna mehanika je zamajala staro sliko sveta, kjer si vedno lepo sledita vzrok in posledica.

Ampak fizike potem niste šli študirat, čeprav ste se pri znanstvenem delu ukvarjali tudi z uporabo matematike v fiziki.

Fizika takrat na ljubljanski univerzi še ni bila tako močna, kot je danes. Tudi nimam daru za eksperimentalno delo. Že v srednji šoli pa sem zvedel, da je v Ljubljani dobra matematična šola s Plemljem in Zupančičem.

Študentska leta?

V Ljubljani je bilo kar trdo, ker me od doma niso mogli podpirati. V Mariboru sem si pomagal z inštrukcijami, v Ljubljani

pa sem prišel v čisto novo okolje. Bolje je bilo, ko me je profesor Plemelj po kolokviju ob prvem semestru priporočil za sprejem v Oražnov dom, kjer sem dobil stanovanje zastonj, hrano pa sem imel tam že prej skoraj zastonj. Prava sreča je bila, da sem že v prvem letniku poslušal predavanja pri profesorju Plemelju. Sprva sem bil kar nekako razočaran. Predstavljal sem si, da na univerzi predavajo tako, da je dostopno samo izbrancem. Pa je profesor Plemelj vse povedal izredno preprosto, da je "vsakdo razumel". Seveda, bil je takrat eden največjih evropskih matematikov in izvrsten učitelj.

Doktorirali ste izredno hitro, komaj mesec dni po diplomi.

Disertacijo sem imel napravljeno že prej. Bilo je takoj po začetku vojne, ko sem diplomiral in promoviral. Takoj nato sem dobil Turnerjevo štipendijo. Rad bi bil šel na študije v Pariz. Zaradi vojne to ni bilo mogoče, pa sem šel za eno leto v Rim. Ko sem se vrnil v Ljubljano, so me Italijani poslali v taborišče Gonars. Imel sem srečo, zame sta se pri italijanskih oblasteh zavzela Plemelj in Ramovš z Akademije in po mesecu dni so me izpustili.

Ste potem kdaj bili v Parizu?

V začetku petdesetih let sem bil nekajkrat po mesec ali dva pri profesorju Mandelbrojtu.

Koliko študentov je šlo skozi Vaše roke do zdaj?

Leta 1946 sem postal docent. Kakšnih 15 let sem bil izpraševalec iz matematike za študente tehničnih fakultet in v tem času je opravilo pri meni izpite nekaj tisoč študentov. Zadnja leta, ko predavam le študentom matematike, in to predvsem v višjih letnikih, imam izpitov precej manj, le okrog 1000 jih naštejem v svojem zvezku.

Kaj pa, če bi šteli še vse, ki so študirali po Vaši Višji matematiki?

Teh bi bilo precej več.

Kaj bi svetovali mladim, ki se zanimajo za matematiko?

če vas veseli matematika, vas bo zanimanje zanjo samo gnalo naprej. Konjunktura poklica je pa vprašljiva. Zdajle res matematik dokaj lahko najde delo, za desetletje naprej je pa težko napovedati.

Kaj menite o računalniku?

Imam žepnega, a ga skoro ne uporabljam. Je pa res, da včasih pride prav tudi v matematiki. N.pr. v teoriji števil s pomočjo računalnika z eksperimentiranjem odkrijemo kako zakonitost, ki jo je seveda treba potem še dokazati. Računalnik ne more sam - vsaj zaenkrat - delati matematike. Vendar, pogledajte v teorijo grafov. S pomočjo računalnika so ugnali problem štirih barv.

Prosim za kratko nalogo za bralce Preseka.

Tole vam dam, le bojim se, da bo malce pretežka:

Na pet decimalk izračunajte deseti koren iz deset, samo s svinčnikom in papirjem seveda.

Profesor Vidav, hvala lepa.

Peter Petek